

A. J. van der Leeuw ons met zijn voorbeeldige studie over de huiden- en ledersector gemakkelijk heeft gemaakt.¹

Aan de hand van de door hem verzamelde gegevens wezen wij er in hoofdstuk 9 van ons vierde deel al op dat wèl de Nederlandse leerindustrie een groot deel van haar belangrijkste grondstof, de huiden, uit eigen land kon betrekken, maar dat zij voor de toevoer van de onmisbare looistoffen geheel van Duitsland afhankelijk was. Er werd toen na lang onderhandelen door de directeur van het rijksbureau voor huiden en leder, L. F. Verwoerd (die met lede ogen had moeten aanzien dat de helft van de huidenvoorraden door de Duitsers gevorderd was), een regeling getroffen die inhield dat de leerlooierijen en schoenfabrieken voor drie-vijfde aan het werk zouden blijven en dat die schoenfabrieken per maand 100 000 paar militaire schoenen voor de *Wehrmacht* zouden vervaardigen. Dit betekende dat de voorziening van de burgerbevolking op slag tot de helft van normaal gereduceerd werd. Daarbij moet men er evenwel op letten dat wie het betalen kon, haastig nieuwe schoenen gekocht had tussen de capitulatie en de datum van ingang van de schoendistributie: 1 juni '40 (er zijn toen, aldus van der Leeuw, 'honderdduizenden, zo niet miljoenen paren verkocht'²), en dat het rijksbureau op slimme wijze de z.g. zomerschoenen buiten die eerste distributie had weten te houden. In '40 waren de moeilijkheden dus niet te groot – zij manifesteerden zich eerst in '41 en onvermijdelijk het duidelijkst bij de bevolkingsgroep die het nu eenmaal niet zonder nieuwe schoenen stellen kon: de jeugd. Volwassenen konden zich aanvankelijk in veel gevallen redden door hun schoenen te laten repareren (hetgeen ook niet zo eenvoudig was – wij komen er nog op terug), maar wanneer een paar schoenen voor een opgroeiend kind te klein was geworden, was er maar één oplossing: een nieuw paar. Op het gebied van de kleding (waarop de kinderen ook al meer tekort kwamen dan de volwassenen) konden de moeders uit een oud en afgedragen kledingstuk van de ouderen veelal een kledingstuk voor de kinderen maken, maar bij schoenen was dat niet mogelijk. De inspecteur-lager onderwijs in de inspectie-Amsterdam rapporteerde reeds eind '41 dat het schoolverzuim opvallend toenam: in volksbuurten moesten schoolgaande kinderen vaak op de jongere kinderen passen wanneer de moeder om bonnen te krijgen of levensmiddelen te kopen urenlang in de rij moest staan, maar 'een andere reden', aldus die inspecteur,

'is het tekort aan schoeisel . . . Zelfs klompen zijn af en toe niet te krijgen. Bij

¹ (RvO) A. J. van der Leeuw: *Huiden en leder 1939-1945. Bijdrage tot de economische geschiedenis van Nederland in de tweede wereldoorlog* (1954). ² A.v., p. 117.